

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัย ได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ 4 ขั้นตอน คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 และ ขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน การพัฒนางานวิชาการตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

2. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการโรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 26 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน รวม 78 คน วิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายความคิดเห็นตามเกณฑ์

3. ศึกษาดูงาน โรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จและเป็นแบบอย่างได้
สถานศึกษาที่ใช้ศึกษา เป็น โรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จและเป็นแบบอย่างได้ จำนวน
2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน จังหวัดอุบลราชธานี และ โรงเรียนบ้านผักนึ่ง
จังหวัดยโสธร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก
ได้ดำเนินการดังนี้

1. จัดทำรูปแบบฉบับร่าง สร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบ
หลักของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก จากการศึกษาขั้นตอนที่ 1
2. ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ
สำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน
3. ปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยการนำผล
จากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มาปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานวิชาการ
สำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กให้มีความสมบูรณ์
4. จัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียน
ขนาดเล็ก
5. ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงาน
วิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้เชี่ยวชาญ
6. ปรับปรุงคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียน
ขนาดเล็ก ตามผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงาน
วิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก
ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 3 และ ขั้นตอนที่ 4

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก
การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 นี้ เป็นการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียน
ขนาดเล็ก มาทดลองใช้จริง โดยทดลองใช้ที่ โรงเรียนวันครู 2502 ปีการศึกษา 2552 ตั้งแต่ เดือน
พฤษภาคม 2552 ถึง เดือนมกราคม 2553 โดยทดลองใช้ตามคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ
การบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียน
ขนาดเล็ก การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 4 นี้ เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงาน
วิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้ประเมินจำนวน 15 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 1 คนศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย เป็นบุคลากรในโรงเรียนวันครู 2502 ในช่วงที่ทำวิจัยทุกคนรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมจำนวน 11 คน หลังจากทดลองใช้จริงว่ามีผลการดำเนินการตามคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีคุณภาพระดับใด มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เพียงใด มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอะไรบ้าง

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลของการสร้างและพัฒนา รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กใน 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และการสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก คือ รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มี 11 องค์ประกอบย่อย และองค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก มี 6 องค์ประกอบย่อย รายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ประกอบย่อยที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การวางแผนด้านวิชาการ

องค์ประกอบย่อยที่ 3 การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

องค์ประกอบย่อยที่ 4 การพัฒนาหนังสือ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

และแหล่งเรียนรู้

องค์ประกอบย่อยที่ 5 การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

องค์ประกอบย่อยที่ 6 การนิเทศการศึกษา

องค์ประกอบย่อยที่ 7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

องค์ประกอบย่อยที่ 8 การแนะแนวการศึกษา

องค์ประกอบย่อยที่ 9 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ

สถานศึกษา

องค์ประกอบย่อยที่ 10 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

องค์ประกอบย่อยที่ 11 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษานอกเขต ครอบคลุม ชุมชนและองค์กรอื่นที่จัดการศึกษา

องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ประกอบย่อยที่ 1 การระบุเป้าหมาย

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การจัดทำแผนกลยุทธ์

องค์ประกอบย่อยที่ 3 การปฏิบัติงานตามแผน

องค์ประกอบย่อยที่ 4 การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ

องค์ประกอบย่อยที่ 5 การตรวจสอบและประเมินผล

องค์ประกอบย่อยที่ 6 การสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผล

การประเมินไปใช้

การสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

ในการสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้นำสาระที่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นมาสร้างเป็นคู่มือการดำเนินการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ โดยมีวิธีสร้างคู่มือคือ จัดทำร่างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ประเมินความเหมาะสมของคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงคู่มือตามผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในคู่มือได้อธิบายถึงขั้นตอนของการดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานของ โรงเรียน นอกจากนี้ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการนำรูปแบบไปใช้ ได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบนี้ชัดเจนและสามารถนำรูปแบบไปใช้ใน โรงเรียน ได้ ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ

1. หลักการและเหตุผล
2. วัตถุประสงค์
3. ข้อยกเว้นในการนำคู่มือไปใช้
4. วิธีดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก
5. การดำเนินการตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก
6. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงาน

วิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

7. รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก
8. เกณฑ์การประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียน

ขนาดเล็ก

9. แบบประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการประเมินความเหมาะสมคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการ สำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัย ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พิจารณาความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กที่จัดทำขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โรงเรียน ได้นำเอากระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก ไปใช้ในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กอย่างครอบคลุม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ดำเนินตามขั้นตอน ทั้งระบุเป้าหมาย จัดทำแผนกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ ปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ ส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ ตรวจสอบ ประเมินผล สะท้อนผล รายงานผลและนำผลการประเมิน ไปใช้ทำให้การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็กเป็น ไปอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ ช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในเรื่องการบริหารหลักสูตร ครูมีความเข้าใจหลักสูตร มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนการสอนครูสามารถเตรียมการสอน ได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบเพิ่มขึ้น สามารถจัดหา และผลิตสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ได้ตรงตามความต้องการ การวัดผลและประเมินผลใช้วิธีการที่หลากหลาย มีเครื่องมือวัดผลที่ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ครูมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้รับการนิเทศอย่างเป็นระบบเป็น ไปตามแผนการนิเทศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการสอบปลายภาคและปลายปีโดยรวมสูงขึ้น

3. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1 ผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ทั้ง โดยรวมและองค์ประกอบหลักทั้ง 2 องค์ประกอบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

3.2 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

3.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ไปใช้ พบว่า มีปัญหาคือครูไม่สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ การทุ่มเทพัฒนางานวิชาการอย่างเดียว ไม่อาจทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ และครูไม่สามารถพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้

ได้มาตรฐานครบทุกสาระการเรียนรู้ได้ และมีการเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ โรงเรียนควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปที่มีคุณภาพดีให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรนำกระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในโรงเรียนขนาดเล็กทั้งระบบ ควรให้ความรู้และส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

อภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กตามขั้นตอนของการวิจัย ทำให้ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมี 2 องค์ประกอบหลักแต่ละองค์ประกอบอภิปรายได้ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กได้รับ การกำหนดไว้ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากการบริหารงานทุกงานต้องมีขอบข่ายของงานซึ่งแตกต่างกันออกไปแต่ละด้านแต่ละภาระงาน ซึ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จากการศึกษาที่มีความเหมาะสมที่จะทำให้การบริหารงานวิชาการขนาดเล็กมีคุณภาพ ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบย่อย คือ 1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 2. การวางแผนด้านวิชาการ 3. การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4. การพัฒนาหนังสือ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ 5. การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 6. การนิเทศการศึกษา 7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8. การแนะแนวการศึกษา 9. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 10. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และ 11. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาบุคคล ครอบครัว ชุมชนและองค์กรอื่นที่จัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมกับ กระทรวงศึกษาธิการ(2550 : 29-30) ที่กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการเป็น 17 ข้อ คือการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำ

ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และการพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งครอบคลุมกับ กัลยา ไม้เกาะ (2546 : 53-54) กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการคือ งานบริหารหลักสูตร งานบริหารการเรียนการสอน งานด้านสื่อและห้องสมุด งานนิเทศและพัฒนาอาจารย์ งานวัดและประเมินผล การเรียน งานวิจัยและผลิตผลงานวิชาการ งานบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งครอบคลุมกับ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 84) 1) กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการว่าประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมกับ ทองใส เทียบคอกไม้ (2545 : 40) บอกว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนการสอน สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี การเรียนการสอน ห้องสมุด และแหล่งความรู้ การนิเทศภายใน การประชุมอบรมทางวิชาการ การวัดผลและประเมินผลการเรียน และการสอนซ่อมเสริม ซึ่งครอบคลุมกับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 111) บอกว่าขอบข่ายการบริหารงานวิชาการคือ หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดผลและประเมินผลการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 16) บอกว่าขอบข่ายการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร ธรรมนูญ โรงเรียนหรือแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ การจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือศูนย์กลางการเรียนรู้ การนำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร และแหล่งเรียนรู้เพื่อบริการและสนับสนุนการเรียนการสอน และ การดำเนินการด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542: 3-4) กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเพื่อให้การบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่งและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การวางแผนด้านวิชาการ การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหนังสือ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การแนะแนวการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงาน

ด้านวิชาการของสถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษานอกครอบครัว ชุมชนและองค์กรอื่นที่จัดการศึกษา

องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ได้กำหนดไว้ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากการบริหารงานทุกงานต้องมีกระบวนการทำงาน หรือกระบวนการพัฒนางาน จากการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การระบุเป้าหมาย 2) การจัดทำแผนกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติงานตามแผน 4) การส่งเสริมควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ 5) การตรวจสอบและประเมินผล 6) การสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมกับ ทองใส เทียบดอกไม้ (2545 : 371) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการว่า จะต้องมีการวางแผน กำหนดเป้าหมายชัดเจน มีการมอบหมายงาน และกระจายอำนาจให้บุคคลมีส่วนร่วมดำเนินงานควรช่วยเหลือกำกับติดตาม และประเมินผล เพชริน สงค์ประเสริฐ (2550 : 246-250) กล่าวถึง กระบวนการบริหารงานวิชาการไว้ 4 ขั้นตอนตามวงจร PDCA ของเดมมิ่ง คือ การวางแผนงาน วิชาการ การปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุง ซึ่ง สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการสุรรัตน์ ดวงชาทม (2549 : 46) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผลนอกจากนั้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 19 – 20) ได้สรุปกระบวนการบริหารงานวิชาการว่า ขึ้นวางแผนก่อนดำเนินการ ขึ้นดำเนินงาน และขึ้นส่งเสริม ควบคุม ติดตามผลงานวิชาการ สอดคล้องกับ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 191-223) ได้กล่าวถึงกระบวนการปฏิบัติงานความร่วมมือทางวิชาการ คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหาที่ส่งผลการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา การระบุเป้าหมาย เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) และเป้าประสงค์ (Goals) การจัดทำแผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนงบประมาณ การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน และการรายงานผล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์สรุปกระบวนการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนได้ดังนี้ 1) การระบุเป้าหมาย เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 2) จัดทำแผนกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ 4) ส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ 5) การตรวจสอบและประเมินผล 6) สะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงานและการนำผลการประเมินไปใช้ ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และประธานกรรมการสถานศึกษา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญก็มีความเห็นสอดคล้องกัน รวมทั้งผลจากการทดลองใช้ รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กก็มีความเป็นไปได้

ความเหมาะสม และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันได้ว่ากระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพ

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

จากผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พบว่าโรงเรียนได้นำเอากระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ไปใช้ในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กอย่างครอบคลุม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ดำเนินตามขั้นตอน ทั้งระบุเป้าหมาย จัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ งาน โครงการ ปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์แผนงาน โครงการ ส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ ตรวจสอบ ประเมินผล สะท้อนผล รายงานผล และนำผลการประเมินไปใช้ทำให้การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ ผลปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ชัดเจนผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ขอบข่าย การบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเป็นขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่โรงเรียนดำเนินการอยู่แล้ว เพียงแต่เดิมนั้นยังขาดการจัดระบบการบริหารงาน และจัดกลุ่มงานที่มีลักษณะเดียวกันเท่านั้นเมื่อมีการจัดระบบอย่างดี ใช้กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ ประกอบกับความมุ่งมั่นของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่ได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในกระบวนการวิจัย การทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่จะให้การทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กประสบผลสำเร็จผลการวิจัยจึงปรากฏเช่นนี้

3. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

3.1 จากผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งโดยรวมและองค์ประกอบหลักทั้ง 2 องค์ประกอบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างขึ้นมานั้นผ่านกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กจึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเมื่อนำไปใช้จริง ๆ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่ได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ มีการระบุเป้าหมายที่ชัดเจนในทุกขอบข่ายของงานทั้งหมด ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนที่จะดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ทุกคนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามแผน ได้รับการนิเทศติดตาม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการประเมินผลเป็นระยะทราบผลว่าบรรลุเป้าหมายน้อยแค่ไหน ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายก็ระดมความคิดกัน ช่วยกันดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่

กำหนดไว้ สุดท้ายก็มีการสรุปสะท้อนผล รายงานผล ทำให้ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กปรากฏเช่นนี้

3.2 ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างขึ้นมานั้น ผ่านกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กจึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเมื่อนำไปใช้จริง ๆ ประกอบกับผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ผู้ประเมินส่วนมากได้มีส่วนร่วมในการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กได้ปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจึงปรากฏเช่นนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้พบว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 มี 11 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบหลักที่ 2 มี 6 องค์ประกอบย่อย ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความมีประโยชน์ของรูปแบบ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลจากการทดลองใช้มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในเรื่องการมีส่วนร่วมและความเข้าใจหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดหาและผลิตสื่ออุปกรณ์ การวัดผลและประเมินผล การทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากรจำกัดควรใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานวิชาการ และโรงเรียนที่จะนำไปใช้ควรศึกษาคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กให้เข้าใจ โดยเฉพาะขั้นตอนของการทำงานตามกระบวนการซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กและการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดอื่นๆ โดยใช้กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กนี้